

Znak sprawy: GM-DGM-4.054.2.2021

Pan
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na otrzymane w dniu 25 stycznia 2021 r. oświadczenie, złożone przez senatora Sławomira Rybickiego podczas 20. posiedzenia Senatu RP w dniu 13 stycznia 2021 r, w sprawie przeciwdziałania zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego, przedstawiam poniższe informacje.

- 1. Czy przeprowadzona zostanie szczegółowa inwentaryzacja miejsc zatopienia broni chemicznej oraz wraków statków w obrębie polskich obszarów morskich, tj. rozpoznanie miejsc, ilości, rodzaju i stanu materiałów niebezpiecznych, w szczególności paliwa i produktów ropopochodnych z wraków oraz bojowych środków trujących i produktów ich rozpadu? Jeśli tak, to w jakim terminie? Jeśli nie, to z jakich powodów?**

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa organy administracji morskiej są odpowiedzialne przede wszystkim za kwestie związane z zapewnieniem bezpieczeństwa żeglugi i w związku z tym podejmują działania mające na celu weryfikację czy na obszarach tras żeglugowych nie znajdują się przeszkody mogące stanowić niebezpieczeństwo dla żeglugi. Mając na uwadze powyższe administracja morską, kierując się zasadami dokonywania wydatków ze środków publicznych, o których mowa w art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 z późn zm.), w tym biorąc pod uwagę legalność, gospodarność, rzetelność i celowość wydatkowania tych środków, podejmuje działania inwentaryzacyjne w tych częściach polskich obszarów morskich, gdzie realizowane są przez urzędy morskie inwestycje i tam, gdzie podjęcie działań podyktowane jest przede wszystkim zapewnieniem bezpieczeństwa żeglugi.

Działania te obejmują przeprowadzanie badań warunków żeglowności torów wodnych, kotwiczowisk i innych użytkowych akwenów, a także wyznaczanie parametrów bezpiecznej głębokości dróg wodnych. Działania te polegają na prowadzeniu morskich pomiarów hydrograficznych z wykorzystaniem systemów echosond wielowiązkowych, systemów sonarów holowanych oraz podwodnych systemów wizyjnych. Należy przypomnieć, że zanurzenie statków wpływających na Morze Bałtyckie i wypływających z niego jest ograniczone przez głębokość wody pod mostem nad cieśniną Wielki Bełt, która wynosi 19 m w punkcie wejścia na Morze Bałtyckie. Mając na uwadze powyższe organy administracji morskiej prowadzą badania warunków żeglowności mając na względzie, że maksymalne zanurzenie statków na Bałtyku to 15,4 m. Prowadzenie pomiarów na obszarach o większej głębokości, byłoby niezgodne z zasadą gospodarności i kompetencjami ministra właściwego ds. gospodarki morskiej.

W trakcie podejmowanych przez administrację morską działań inwentaryzacyjnych dochodzi do lokalizacji zalegających na dnie obiektów podwodnych, w tym wraków. Urzędy morskie na bieżąco udostępniają Biuru Hydrograficznemu Marynarki Wojennej (BHMW) wyniki pomiarów batymetrycznych, informacje o wrakach i inne związane z zadaniami BHMW, w ramach instytucjonalnej współpracy.

W celu gromadzenia i weryfikacji informacji o zalegających na dnie Morza Bałtyckiego obiektach powstała Baza Danych Obiektów Podwodnych (BDOP) BHMW. W bazie tej gromadzone są przede wszystkim dane o obiektach:

niepodlega

POLEKA
STURDIE ODZYBKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

- mających wpływ na bezpieczeństwo żeglugi,
- mieszczących się w sferze zainteresowań Marynarki Wojennej,
- będących artefaktami historycznymi podlegającymi ochronie jako dziedzictwo narodowe,
- mogących stanowić inne zagrożenie,
- mogących stanowić atrakcję turystyczną.

Baza powstaje na podstawie bieżących i archiwalnych danych BHMW jak i materiałów przekazanych przez organy administracji morskiej, instytucje naukowe i badawcze, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe oraz osoby prywatne.

W 2020 r. resort gospodarki morskiej wraz z Urzędami Morskimi wdrożył System Informacji Przestrzennej Administracji Morskiej (SIPAM), w którym zawarte są również ww. informacje zbierane przez BHMW. Celem projektu SIPAM jest stworzenie rozwiązania gwarantującego każdemu użytkownikowi dostęp do danych przestrzennych, dotyczących obszarów morskich w jednolitym formacie, zapewniającym wzajemną spójność. System stanowi usprawnienie działania administracji morskiej oraz podmiotów zewnętrznych poprzez szybki dostęp do jednolitych danych przestrzennych oraz ich łatwe wyszukiwanie. Projekt SIPAM jest kolejnym krokiem związanym z szeregiem działań, podejmowanych zarówno na poziomie ogólnokrajowym, jak i lokalnym, dotyczących wdrażania dyrektywy INSPIRE oraz jej implementacji przez ustawę o infrastrukturze informacji przestrzennej.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Ministerstwo Klimatu i Środowiska przekazało Ministerstwu Infrastruktury informacje wskazujące, że na potrzeby realizacji wymagań zaktualizowanej decyzji Komisji (UE) 2017/848 z dnia 17 maja 2017 r. ustanawiającej kryteria i standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich oraz specyfikacje i ujednolicone metody monitorowania i oceny, oraz uchylającej decyzję 2010/477/UE Główny Inspektor Ochrony Środowiska będzie przeprowadzał co 6 lat mozaikowe sonarowanie dna polskich obszarów morskich w celu oszacowania powierzchni zajmowanej przez siedliska denne. Pozyskane dane, pod warunkiem możliwości zapewnienia odpowiedniej zdolności technicznej, będą mogły zostać wykorzystane do inwentaryzacji (lub identyfikacji) zdeponowanej na dnie broni konwencjonalnej lub chemicznej oraz wraków. Mozaikowe sonarowanie dna ma być przeprowadzone w latach 2021-2023 oraz następnie w latach 2027-2029.

Dodatkowo informuję, że minister właściwy ds. gospodarki morskiej podjął działania mające na celu pozyskanie wsparcia finansowego z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) na projekt związany z rozpoznaniem i neutralizacją materiałów niebezpiecznych zatopionych w polskich obszarach morskich. Projekt będzie miał na celu określenie priorytetowych obszarów (np. Głębia Gdańska, rynną Słupska, wrak statku Stuttgart, wrak statku Franken), w których zostanie przeprowadzone szczegółowe rozpoznanie wraz z kampaniami pomiarowymi. Pozyskane w ramach prac badawczych dane zostaną przeanalizowane, zaś na podstawie przeprowadzanych analiz zostaną sformułowane rekomendacje w zakresie możliwych metod neutralizacji i zostanie opracowany plan neutralizacji dla zidentyfikowanych priorytetowych miejsc zalegania materiałów niebezpiecznych. Jeśli wystarczy czasu i środków finansowych plan zostanie testowo wdrożony w wybranej lokalizacji. Projekt, jeśli uzyska finansowanie, będzie realizowany w latach 2021-2026.

Zaznaczenia wymaga, że działania inwentaryzacyjno-wydobywcze całych polskich obszarów morskich niosłyby ze sobą ogromne koszty. Zgodnie ze zaktualizowanymi szacunkami kosztów, które zostały przekazane NIK na potrzeby kontroli nr P/19/068 „Przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego”, koszt przeprowadzenia działań na całych polskich obszarach morskich (30 560 km²) wyniosłby ok 1,5 biliona zł. Wyliczenia te oszacowano na podstawie kosztów realizacji podobnych działań w ramach inwestycji pn. „Modernizacja toru wodnego Świnoujście-Szczecin do głębokości 12,5m”. Należy jednocześnie zaznaczyć, że głębokości, na których mogą zalegać materiały niebezpieczne, są różne a wraz z ich wzrostem rosną koszty wydobycia, tak więc powyższy szacunek może być obciążony dużym błędem.

Problematyka zatopionych w Morzu Bałtyckim materiałów niebezpiecznych jest zagadnieniem niezwykle złożonym i interdyscyplinarnym, dlatego wymaga wielopłaszczyznowej współpracy członków wspólnoty międzynarodowej, a także wielu resortów i podmiotów na terenie RP i UE. Na forum międzynarodowym,

a także w regionie Morza Bałtyckiego brak jest konsensusu w zakresie najlepszego, najbezpieczniejszego dla środowiska naturalnego i efektywnego sposobu neutralizacji zanieczyszczeń pochodzących z zalegających w morzu wraków oraz broni chemicznej. Zagadnienie zatopionej broni chemicznej i amunicji oraz wraków zalegających na dnie Morza Bałtyckiego było przedmiotem kilku międzynarodowych projektów badawczych (np. CHEMSEA, DAIMON, MODUM, UMBRELLA), w wyniku realizacji których nie zostały opracowane formalne rekomendacje dla państw regionu Morza Bałtyckiego. Jak wynika z raportów Komisji Helsińskiej, państwa obszaru Morza Bałtyckiego (np. Estonia i Szwecja), w których obszarach morskich zidentyfikowano liczne niebezpieczne wraki z paliwem, zdecydowały się na niepodejmowanie działań bezpośrednich i wyborze metody polegającej na naturalnym samooczyszczaniu skażonego gruntu. Mimo, że technologie pozwalające na usunięcie/unieszkodliwienie zagrożenia są teoretycznie dostępne, to z uwagi na ogromne koszty działań związanych z usunięciem niebezpiecznych obiektów z dna morskiego (mogące wynieść od kilkunastu do kilkudziesięciu milionów EUR) oraz duże ryzyko związane ze znacznym pogorszeniem sytuacji przez rozprzestrzenienie niebezpiecznych substancji do środowiska morskiego w wyniku podjętych działań, powszechną praktyką i decyzją podejmowaną obecnie przez rządy państw bałtyckich jest pozostawienie obiektów na dnie morskim.

Jednocześnie informuję, że wszystkie znane wraki statków zalegających w polskich obszarach morskich są objęte stałym monitoringiem powietrznym i satelitarnym prowadzonym przez Urząd Morski w Gdyni.

2. Czy opracowane zostaną metodyki i techniki szacowania ryzyka związanego ze skażeniem środowiska morskiego? Jeśli tak, to w jakim terminie? Jeśli nie, to z jakich powodów?

Działania w zakresie szacowania ryzyka związanego z materiałami niebezpiecznymi zalegającymi w Morzu Bałtyckim zostały podjęte m.in. w ramach realizowanego z programu INTERREG BSR 2014-2020 projektu badawczego Decision Aid for Marine Munitions – DAIMON. Projekt realizowany był w latach 2016-2019, zaś jego głównym celem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Jak postępować ze zlokalizowanymi i zidentyfikowanymi obiektami wojennymi oraz w jaki sposób i jak duże zagrożenie dla środowiska mają uwolnione środki bojowe, materiały wybuchowe oraz ich produkty degradacji. Najważniejszymi produktami projektu DAIMON są: System Wspomagania Decyzji (DSS) oraz nowatorskie metody ekotoksykologiczne EcoTox Toolbox, które umożliwiają uzyskanie odpowiedzi na postawione wyżej pytanie. System DSS jest cyfrowym narzędziem, które podmiotom publicznym (w szczególności organom ochrony środowiska, administracji morskiej, wojsku, instytucjom planowania przestrzennego, straży przybrzeżnej) i przedsiębiorstwom pozwala na ocenę sytuacji dotyczącej zalegającej na dnie amunicji, obecności wraków, osadów, ilości ryb w odniesieniu do połowów, turystyki czy żeglugi. Oparty na sztucznej inteligencji program nie tylko ocenia ryzyko związane z obecnością np. zalegającej amunicji, ale m.in. proponuje najlepsze rozwiązania - np. wydobywanie i zniszczenie, zabezpieczenie czy kontrolowaną eksplozję.

W dniach 1-4 października 2020 r. przedstawiciele administracji morskiej uczestniczyli w rejsie pokazowym, organizowanym przez Instytutu Oceanologii PAN w ramach projektu DAIMON 2, mającym na celu zapoznanie docelowych użytkowników z narzędziem podejmowania decyzji DSS wypracowanym w ramach projektu DAIMON.

3. Czy opracowane zostaną metodyki i techniki wydobywania i neutralizacji broni chemicznej zalegającej w obrębie polskich obszarów morskich, w szczególności Głębi Gdańskiej, oraz substancji ropopochodnych z wraków statków, w szczególności tych stanowiących największe ryzyko - Franken i Stuttgart zatopionych w wodach Zatoki Gdańskiej? Jeśli tak, to w jakim terminie? Jeśli nie, to z jakich powodów?

Jak już wskazano w odpowiedzi na pytanie 1 w ramach planowanego do realizacji ze środków KPO projektu dot. zatopionych w polskich obszarach morskich materiałów niebezpiecznych, na podstawie przeprowadzanych analiz, zostaną sformułowane rekomendacje w zakresie możliwych metod neutralizacji i zostanie opracowany plan neutralizacji dla zidentyfikowanych priorytetowych miejsc zalegania materiałów niebezpiecznych. Projekt, jeśli uzyska finansowanie, będzie realizowany w latach 2021-2026.

4. Czy podjęte zostaną aktywności mające na celu wybudowanie i wyposażenie wielozadaniowego, specjalistycznego statku ratowniczego, który służyłby m.in. do wydobywania broni chemicznej i jej przewozu do miejsca utylizacji, wydobywania produktów ropopochodnych z wraków statków i ich przewozu do rafinerii w celu utylizacji czy innych działań związanych z poszukiwaniem i ratowaniem życia na morzu, zwalczaniem zagrożeń i zanieczyszczeń

środowiska morskiego, oraz czy zabezpieczone zostaną środki finansowe na taką inwestycję? Jeśli tak, to w jakim terminie? Jeśli nie, to z jakich powodów?

Administracja morska jest wyposażona w statki wielozadaniowe służące do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń morza, które na bieżąco uczestniczą w akcjach ratowania życia i mienia na morzu, zwalczania zanieczyszczeń olejowych, gaszenia pożarów na statkach, holowań oceanicznych, łamania pokrywy lodowej, rozpoznawania skażeń itp. Służba SAR dysponuje:

- stacjonującym w Gdyni, wielozadaniowym statkiem „Kapitan Poinc” do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń olejowych, zdolnym do żeglugi w każdych warunkach pogodowych, o zasięgu pływania obejmującym obszar całego Morza Bałtyckiego; dzienna zdolność oczyszczania ok. 1,8 km² akwenu.
- stacjonującym w Świnoujściu statkiem „Czesław-II” do zwalczania zanieczyszczeń olejowych na akwenach portowych i redach portów; dzienna zdolność oczyszczania ok. 0,7 km² akwenu.

Dodatkowa Służba SAR posiada na swoim wyposażeniu:

- zapory przeciwoleju o łącznej długości ponad 3,5 km;
- 4 przenośne zbieracze zanieczyszczeń o dużej wydajności;
- przenośne zbieracze zanieczyszczeń o małej wydajności do działań na akwenach portowych i przy brzegu;
- urządzenia z zakresu zwalczania zanieczyszczeń chemicznych.

Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa jest cały czas szkolona i odpowiednio wyposażona, tak aby być w pełnej gotowości w przypadku zaistnienia sytuacji związanej z ewentualnym wyciekami substancji w polskich obszarach morskich i podjąć odpowiednie działania w celu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń olejowych i chemicznych środowiska morskiego.

Do działań ratowniczych przygotowane są również Urzędy Morskie w Gdyni i Szczecinie. Urzędy te w 2020 r. odebrały dwa statki wielozadaniowe, które również mogą zostać zadysponowane do realizacji zadań zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń morza:

- stacjonujący w Gdyni wielozadaniowy statek „Zodiak II” oraz stacjonujący w Świnoujściu wielozadaniowy statek „Planeta I” pełnią funkcję lodolamacza, służą do wystawiania oznakowania nawigacyjnego, holowania statków, prowadzenia prac hydrograficznych i zwalczania rozlewów olejowych. Posiadają również funkcje ratownicze i przeciwpożarowe.

Odpowiednim sprzętem i statkami wielozadaniowymi do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego dysponuje także Morski Oddział Straży Granicznej oraz Marynarka Wojenna.

5. Czy prowadzony będzie stały i kompleksowy monitoring poziomu i właściwości szkodliwych substancji chemicznych w obrębie polskich obszarów morskich? Jeśli tak, to od kiedy? Jeśli nie, to z jakich powodów?

Pytanie znajduje się poza zakresem właściwości ministra właściwego ds. gospodarki morskiej. Jednocześnie informuję, że pytanie znajduje się w kompetencji ministra właściwego ds. klimatu oraz nadzorowanego przez niego Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

6. Jakie jest stanowisko ministerstwa wobec wyników kontroli NIK? Czy podjęto jakieś działania po kontroli, szczególnie w zakresie wdrożenia wniosków pokontrolnych? Jeśli tak, to jakie? Jeśli nie, to z jakich powodów?

Wyniki kontroli NIK mogłyby zostać uznane za obiektywne, tylko w przypadku gdyby uwzględniały istniejący obecnie stan prawny oraz wszystkie dostępne w trakcie kontroli i przekazane kontrolującym ekspertyzy i opinie dotyczące możliwości inwentaryzacji i unieszkodliwienia zalegających na dnie Bałtyku materiałów niebezpiecznych.

W kontekście braku obiektywizmu NIK podczas przeprowadzania ww. kontroli należy podkreślić, że nie uwzględniła ona wszystkich organów administracyjnych, które zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa należy uznać za właściwe w kwestiach przeciwdziałania zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego, w tym ministra właściwego do spraw zagranicznych, Ministra Obrony Narodowej, ministra właściwego do spraw gospodarki, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, wraz z podległymi lub nadzorowanymi przez nich jednostkami i organami.

Dodatkowo Najwyższa Izba Kontroli w ramach swoich czynności kontrolnych powinna była opierać się jedynie na potwierdzonych i rzetelnych źródłach informacji, a nie na doniesieniach medialnych i wątpliwych dowodach, z których części w późniejszym terminie się wycofała.

Opublikowana przez NIK informacja o wynikach kontroli i zawarte w niej wnioski nie są zgodne z uchwałą Nr 67/2019 podjętą przez Kolegium Najwyższej Izby Kontroli dnia 20 listopada 2019 r. w sprawie zastrzeżeń zgłoszonych do wystąpienia pokontrolnego Najwyższej Izby Kontroli z dnia 26 lipca 2019 r. (LGD.410.004.01.2019), sporządzonego w związku z przeprowadzoną w Ministerstwie Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej kontrolą pn. „Przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego”, w związku z tym opublikowaną w dniu 30 maja 2020 r. Informację o wynikach kontroli pn. „Przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego”, należy uznać co najmniej za niezgodną z jednolitym tekstem wystąpienia pokontrolnego i jak stwierdziło Kolegium NIK w uchwale Nr 67/2019 zawierającą wnioski niemożliwe do realizacji przez ministra właściwego ds. gospodarki morskiej.

Minister właściwy ds. gospodarki morskiej zwracał uwagę na ww. fakt w swoim piśmie z dnia 26 lutego 2020 r. skierowanym do Wiceprezesa NIK, jednakże Prezes NIK w swojej opinii z dnia 8 kwietnia 2020 r., która jest dołączona do opublikowanej w dniu 30 maja 2020 r. informacji o wynikach kontroli, nie odniósł się do przyczyn nieuwzględnienia ww. Uchwały Kolegium NIK.

W kontekście wdrożenia wniosków pokontrolnych NIK, uprzejmie informuję, że minister właściwy ds. gospodarki morskiej podjął działania mające na celu uporządkowanie stanu prawnego z zakresu przeciwdziałania zagrożeniom związanym z zaleganiem w polskich obszarach morskich materiałów niebezpiecznych. W tym celu Zarządzeniem nr 150 Prezesa Rady Ministrów z dn. 25 września 2020 roku powołano Międzyresortowy Zespół ds. zagrożeń wynikających z zalegających w obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej materiałów niebezpiecznych. Zarządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2021 roku. Zespół pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Rady Ministrów, zaś do jego zadań należeć będzie określenie i zarekomendowanie Prezesowi Rady Ministrów podmiotów wiodących i współpracujących w kwestiach związanych z zaleganiem w obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej materiałów niebezpiecznych, a także opracowanie szczegółowego planu działania administracji publicznej oraz jednostek nadzorowanych i podległych w zakresie ww. tematyki. W prace zespołu oprócz ministra właściwego ds. gospodarki morskiej włączyć będą Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister właściwy do spraw aktywów państwowych, minister właściwy do spraw energii, minister właściwy do spraw gospodarki wodnej, minister właściwy do spraw gospodarki, minister właściwy do spraw klimatu, minister właściwy do spraw rybołówstwa, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, minister właściwy do spraw środowiska, minister właściwy do spraw zagranicznych, minister właściwy do spraw zdrowia, a także przedstawiciele podlegających im jednostek i służb, które będą wykonywać wskazane zadania. Istotny będzie również udział reprezentantów województw zachodniopomorskiego oraz pomorskiego, które mają obowiązek sporządzania Wojewódzkich Planów Zarządzania Kryzysowego uwzględniających również kwestie reagowania na zagrożenia chemiczne na morzu.

Zaznaczenia wymaga, że w związku z przeprowadzoną rekonstrukcją rządu oraz zniesieniem części ministerstw treść Zarządzenia stała się nieaktualna i musi zostać odpowiednio zmieniona. W chwili obecnej Ministerstwo Infrastruktury prowadzi prace legislacyjne związane z nowelizacją ww. Zarządzenia. Biorąc powyższe pod uwagę pierwsze posiedzenie zespołu zostanie zwołane niezwłocznie po przyjęciu i ogłoszeniu nowelizacji przedmiotowego Zarządzenia.

Jak już wcześniej wskazano ministerstwo właściwe ds. gospodarki morskiej podjęło także działania mające na celu uzyskanie wsparcia finansowego z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) na

działania związane z rozpoznaniem i neutralizacją materiałów niebezpiecznych zatopionych w polskich obszarach morskich.

Resort właściwy ds. gospodarki morskiej kontynuuje także działania mające na celu rozwiązanie problemu zatopionych w Bałtyku materiałów niebezpiecznych na forum UE. W ramach organizowanej przez Komisję Europejską w dniach 27-28 września 2020 r. w Połudze konferencji „Our Baltic Conference”, została przyjęta Deklaracja Ministerialna, do której z inicjatywy ministra właściwego ds. gospodarki morskiej zostały dodane zapisy dotyczące materiałów niebezpiecznych, w tym zaznaczono potrzebę uruchomienia skoordynowanego monitoringu, w celu lepszego rozpoznania problemu, opracowania metod remediacji w obszarach szczególnie niebezpiecznych oraz opracowanie instrumentów finansowych wspierających ww. działania.

Ministerstwo podjęło także działania zmierzające do wypracowania rekomendacji/wytycznych dla państw regionu Morza Bałtyckiego w zakresie postępowania z zatopionymi w Bałtyku materiałami niebezpiecznymi. W tym celu w ramach aktualizacji Bałtyckiego Planu Działania z inicjatywy Strony polskiej działająca w ramach Komisji Helsińskiej grupa HELCOM SUBMERGED (Expert Group on Environmental Risks of Hazardous Submerged Objects) opracowała propozycję nowego działania związanego z wypracowaniem najlepszych praktyk środowiskowych w zakresie postępowania z amunicją, wrakami i innymi materiałami niebezpiecznymi zatopionymi w Morzu Bałtyckim. Działanie to obejmuje cały łańcuch zadań - od badań archiwalnych, poprzez zwiady, identyfikację i monitoring obiektów, po ocenę ryzyka oraz rekultywację środowiska.

Zawarty w uchwale Kolegium NIK nr 67/2019 oraz ujednoliconym tekście wystąpienia pokontrolnego uwzględniającym zmiany wprowadzone ww. uchwałą wniosek dotyczący podjęcia działań zmierzających do usunięcia bezpośredniego zagrożenia jakie wynika z zalegania na dnie Morza Bałtyckiego wraków statków Franken i Stuttgart jest realizowany w ramach prac powołanego w Urzędzie Morskim w Gdyni Zespołu roboczego ds. zagrożeń związanych z zaleganiem na dnie Zatoki Gdańskiej wraku niemieckiej jednostki pływającej z okresu II wojny światowej Franken oraz poprzez udział w posiedzeniach grupy eksperckiej HELCOM SUBMERGED, na których podnoszony jest temat zalegających w Morzu Bałtyckim wraków, jak również postępowania innych państw nadbałtyckich z wrakami o podobnej charakterystyce jak wraki statków Stuttgart i Franken.

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że Zespół roboczy ds. zagrożeń związanych z zaleganiem na dnie Zatoki Gdańskiej wraku niemieckiej jednostki pływającej z okresu II wojny światowej Franken w ramach swoich prac zebrał i przeanalizował dane archiwalne, z których wynika, że statek t/s Franken oddał paliwo przed zatopieniem i nie był zaopatrzony w takie ilości paliwa, jak wskazano w raportach, na których opierał się NIK podczas swojej kontroli. Z posiadanych przez resort gospodarki morskiej informacji wynika, że trwają przygotowania do przeprowadzenia przez siły Marynarki Wojennej RP sondażu hydrograficznego oraz identyfikacji materiałów wybuchowych i niebezpiecznych w okolicy wraku statku Franken, żeby w późniejszym terminie móc przeprowadzić zwiad nurkowy w celu określenia zagrożeń związanych z materiałami niebezpiecznymi mogącymi zalegać we wraku statku Franken.

7. Jakie działania podjęto dotychczas w zakresie wydobycia lub neutralizacji niebezpiecznych substancji oraz wraków statków zalegających na polskim dnie Morza Bałtyckiego oraz jakie działania są planowane w krótkookresowej i długookresowej perspektywie (wraz z planowanym terminarzem ich realizacji)?

Działania jakie podjęto w zakresie wydobycia lub neutralizacji materiałów niebezpiecznych zalegających w polskich obszarach morskich zostały wskazane w odpowiedzi na pytanie 6. Szczegółowy plan działania administracji publicznej oraz jednostek nadzorowanych i podległych, w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom związanym z zaleganiem w polskich obszarach morskich materiałów niebezpiecznych, zostanie wypracowany przez Międzyresortowy Zespół ds. zagrożeń wynikających z zalegających w obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej materiałów niebezpiecznych.

Dodatkowo uprzejmie informuję, że kwestia zalegających w Morzu Bałtyckim obiektów, do których zaliczyć należy również wraki, broń chemiczną oraz amunicję podejmowana była, i nadal jest, na poziomie międzynarodowym m.in. w ramach Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego oraz prac Komisji Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (Komisja Helsińska/HELCOM).

W 2013 r. Komisja Helsińska utworzyła nową grupę HELCOM SUBMERGED (Expert Group on Environmental Risk of Hazardous Submerged Objects), której zadaniem jest poszerzanie i aktualizacja wiedzy o wszelkiego rodzaju niebezpiecznych obiektach zatopionych w Morzu Bałtyckim oraz ocena związanego z nimi zagrożenia dla środowiska morskiego.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że przedstawiciele administracji morskiej uczestniczą w pracach grupy HELCOM RESPONSE, zajmującej się nie bezpośrednio kwestiami wraków czy BŚT, ale m.in. sprawdzaniem stanu przygotowania państw członkowskich do zwalczania zanieczyszczeń morza pochodzących ze statków oraz identyfikowaniem zagrożeń. Taki sprawdzian na akwenie Morza Bałtyckiego ma miejsce co roku w ramach międzynarodowych ćwiczeń nad zwalczaniem skutków katastrofy ekologicznej spowodowanej uwolnieniem do środowiska morskiego substancji ropopochodnych (BALEX DELTA). W ćwiczeniach tych rokrocznie bierze udział Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (SAR), a także przedstawiciele ministerstwa właściwego ds. gospodarki morskiej oraz urzędów morskich.

8. Czy ministerstwo uznaje za priorytetowe kwestię zapewniania bezpieczeństwa środowiskowego oraz działania mające zapobiegać zagrożeniom wynikającym z zalegania materiałów niebezpiecznych na dnie Morza Bałtyckiego? Jeśli tak, to jaki jest priorytetowy zakres działań? Jeśli nie, to jakich powodów?

Minister właściwy ds. gospodarki morskiej od zawsze stał i stoi na stanowisku, iż nie należy bagatelizować potencjalnego zagrożenia dla środowiska morskiego, wynikającego z obecności na dnie Morza Bałtyckiego materiałów niebezpiecznych, w tym wraków statków oraz broni chemicznej. Zgodnie z kompetencjami resortu właściwego ds. gospodarki morskiej priorytetowymi działaniami w zakresie materiałów niebezpiecznych są te, związane z zapewnieniem bezpieczeństwa żeglugi i inwestycji realizowanych przez administrację morską.

Łączę wyrazy szacunku

Dokument podpisany elektronicznie przez:

Z upoważnienia Ministra Infrastruktury

Marek Gróbarczyk

Sekretarz Stanu